

NA
M. MAZYDO
BIBLIOTEKA

mpkslas - menas literatūra

DRAUGAS

ANTROJI DALIS / 1984
VASARIO MĖN. 11 d. / FEBRUARY 11, 1984
PART TWO — Nr. 30(6)

Šiame numery:

Valio, 1984-taisiais sulaukėme! Galilėjus skrenda į Jupiterį. Aliaskos kelionė. Lygtis, kuri yra gyvenimas: Juodvalkės poezija. Adrienne Rich eilėraštis. „Pilnaties šviesoje“ — Bruno Markaičio naują plokštelę ir kasetę pasitinkant. Lietuviškųjų plakaty parodą apžvelgus. Vasario mėnesį Ciurlionio galerijoje, Jaunimo centre. Vakaras su poete Egle Juodvalke. Aloyzo Barono vardo novelės konkursas. Nauji leidiniai.

Kertinė Parastė

Valio, 1984-taisiais sulaukėme!

Šių metų sausio mėnesį mane atlankė ir profesiniu, ir lietuvišku požiūriu žavi, džiuginą žinią nešanti kregždė. Tai buvo laiškas iš Chicago (2r. iliustraciją apačioje), atspausdintas LITUANUS Fondacijos kompiuteriu. Charakteringa ir svarbu, nes laiškas atspausdintas jau iš karto su detais lietuviško raidyno ženklais. Tai reikšminga naujiena visiems lietuviams — išeivijoje ir Lietuvoje. Tai įrodymas, kad lietuvišką raidyną jau galime įsikaityti į kompiuterį, kompiuteriye manipuluoti, galime be jokių kompromisų lietuvių kalbos tekstą iš kompiuterio atspausdinti.

Su šiuo laišku lietuvių kultūriniam, visuomeniniam gyvenimui, švietimo pastangoms ir moksliniam darbui atsiveria nauja era. Juk kasdien vis pigesni, mažyčiai kompiuteriukai darosi ekonomiškai prieinami kiekvienam, kuris nori ir gali įsigyti kiek mandresnę televiziją ir rašomąją mašinėlę. Su kompiuteriais mūsų institucijos galės greitai, lengviau ir pigiau savasias raštines automatizuoti. Technologine ar intelektualine prasme, tiesa, čia nebuvo jau didelis pasiekimas, tačiau praktiškai imant — lygintinas kad ir su Lietuvos Fondo įsteigimu prieš kelis dešimtmečius ar pan.

Turime čia dabar tai, ko lietuviai Lietuvoje dar neturi, o pažįstant tą „Didįjį brolių“, nereikia ir klausyti kodėl... Dar 1983 pasiekė mane laiškas iš anapus, kur dėl lietuvių terminologijos ir rašmenų įvedimo į kompiuterį aiškinamasi: „Kaip mes, tokia maža respublikėlė, galime pajėgti padaryti beveik tarptautinius

pakeitimus?“ ... Juk net japonai šioje srityje savo tautinių interesų neieško... I tai, su rūpestiu dėl lietuvių bendrųjų interesų, atsakau: japonams negresia genocidas, o „mažai respublikėlei“, deja, gresia. Todėl ir svarbu, kad mažieji ir mažumos (abipus geležinės uždangos!) turėtų galimybę puoselėti savo tautinius interesus su šiandieninės technologijos priemonėmis. Reikia tikėtis, kad šis mūsų išeivijos įnašas ras kelius bei galimybę prigyti Lietuvoje.

Apie lietuvišką raidyną kompiuteriye JAV-se jau kalbame apie 10 metų. Kodėl taip ilgai?

- * Reikėjo, kad ta technologija atpigėtų, ekonomiškai būtų prieinama mūsų akiračiui, mūsų naudojimui.
- * Reikėjo, kad susiburtų institucijos, kurios skatintų ir ieškotų sprendimų šioje srityje. Tos institucijos yra išvardintos laiške: Lituanus, Pedagoginis lituanistikos institutas, Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos leidėjai, LB Švietimo Taryba, Muzikologijos archyvas ir Tėvai Jezuitai.

- * Pagaliau reikėjo, kad šis reikalas rastų atgarsį suinteresuotų profesionalų būrelyje, kas ir įvyko 1983 per Pasaulio Lietuvių dienas Chicagoje. Pagarba jiems: Gintautui Burokui, Rimui Damijonaičiui, Mindaugui Pleškiui, Arvydui Tamuliui ir Jonui Žukauskui, išvardintiems laiške.

Turėdami lietuvišką raidyną kompiuteriye, galėdami tekstus į kompiuterį įsikaityti, iš kompiuterio atspausdinti ir

Galilėjus skrenda į Jupiterį

ALEKSANDRAS RADŽIUS

Pasiekus mėnulį, nutūpus Marse, aplankius planetas nuo Merkurijaus iki Saturno, pūstelėjo Amerikos politikų galvose nelabai palankūs vėjai moksliniams erdvės tyrimams. „Taupymas ne vietoje“, kartą išsireiškė mūsų astrofizikas dr. R. Zalubas. Apleisti Cape Canaveral įrengimai ėmė rūdyti. Tik vienas erdvės lėktuvo (Space Shuttle) užsimojimas gaivalingai veržėsi aukštyn ir, pagaliau, nauja erdvinio susisiekimo koncepcija bei sklandžiais orbitiniais skridimais užsitikrino politiniuose ir kariniuose sluoksniuose palankumo, o visuomenėje populiarumo. Erdvės lėktuvus atvėrė plačiai duris ateities projektams, kuriais užversti kūrybinių erdvės mokslininkų stalai ir jų stalinės. Vienas iš tų projektų yra įdomus ir komplikotas erdvėlaivis, vadinamas Galilėjaus vardu, kurs pakils į Jupiterį 1986 metais to paties erdvės lėktuvo dėka. O kelionė į didžiąją planetą bus netrumpa. Truks ilgiau, kaip dvejus metus.

Galilėjus bus sudarytas iš dviejų dalių, orbiterio ir kapsulės. Kai jau liks erdvės kelionė tik 150 dienų iki atvykimo pas Jupiterį, kapsulė atsiskirs ir leisies tiesiai į planetą. Orbitieris kiek atitoks nuo kapsulės, ir abu paskutinę kelionės dalį skris formacijos, Jupiterio gravitacijos taškiam. Pagaliau skrendanti porėlė pasieks savo tikslą. Mūsų kalendorius rodytų 1988 m. rugpjūčio 25 dieną. Prasidės veikla Jupiterio pašonėje.

Orbitieris praskris pro Io, artimiausią iš keturių didžiųjų planetos mėnulių, 1000 kilometrų atstumu, o kapsulė lėks toliau, artėdama į viršutinius Jupiterio debesų sluoksnius, juosiančius planetos pusiaują. Orbitieris, pralėkęs pro Io, maždaug už keturių su pusę valandų pasieks artimiausią nuo planetos tašką — 230,000 km (arba 140,000 mylių) atstumu. Kapsulė tada jau leisies į debesis.

Švelniai pasakytą: „leisis“. Iš tikrųjų kapsulė įlėks į atmosferą didesniu, negu 100,000 km per valandą greičiu. Parašiotui išsiskleidus, greitis per kelias minutes smarkiai sumažės. Šiluminiam skydui teks absorbuoti nepaprastai

didelį kiekį karščio. Tai daug sunkesnės sąlygos įeiti į atmosferą, negu Apollo astronautų, grįžtant jiems iš mėnulio. Dėl to šiluminis skydas yra toks masyvus. Jis sudaro pusę kapsulės svorio. Visa kapsulės sėkmė priklausys nuo to, kaip jai pasiseks įsikverbti į Jupiterio atmosferą. Tačiau kartą įsikverbus, kapsulė galės planetos atmosferą geriau ištirti, negu Pioneer ir Voyager erdvėlaiviai ar bet kokios kad ir galingiausios žemės teleskopų spektroskopinės pastangos.

Netrukus kapsulė nusimes viršutinį gaubtuvą, po to šiluminį skydą ir liks beveik rutulinės formos instrumentų dėžutė, pakibusi ant lėtai besileidžiančio didžiulio parašiuto. Instrumentai tuoj pradės vykdyti savo eksperimentus ir transliuoti duomenis orbitieriui, o šis persiųs juos žemėn nekantriai laukiantiems NASA mokslininkams.

Taip besidarbiodama kapsulė leisies vis gilyn ir gilyn į Jupiterio atmosferą, kol, pagaliau, kylanti temperatūra ir spaudimas ją sugniuždys, ir duomenų transliacija pasibaigs.

Prabėgus maždaug valandai po to, kai kapsulė nutilo, orbiterio atbulinė raketa įsijungs ir degs 46 minutes. Trajektorija pasikeis. Prasidės tikras orbiterio šokis aplink planetą ir jos didžiuosius satelitus, vis keičiant orbitas ir jų periodus. Pirmoji orbita bus ilga kilpa, kurios periodas bus 200 dienų. Tai reikšia, kad pirmą kartą orbitieris aplėks aplink Jupiterį per 200 dienų. Praskrendant pro Ganimedo satelitą ir veikiant jo traukos jėgai, orbita vėl pasikeis. Orbitieris galės aplankyti kitą satelitą. Tokiu būdu, panaudodamas satelitų traukos jėgas, per 20 mėnesių, nuo 1988.VIII.25. (praskridimas pro Io) iki 1990.IV.14. (paskutinis praskridimas pro Ganimedą) orbitieris aplankys Europos ir Kalisto satelitus po 4 kartus, o Ganimedą net 6 kartus. Tokios kelionės raketinių variklių pagalba nebūtų įmanoma atlikti, nes reikėtų per daug kuro, kad būtų galima įvykdyti reikalingus manevrus, veikiant stipriam Jupiterio gravitacijos laukui.

kompiuteriye manipuluoti, informacijos technologijos srityje lietuvių kalbą pastatome šalia anglų kalbos, kurios žemėje ir pats kompiuteris gimė, buvo pradėtas naudoti.

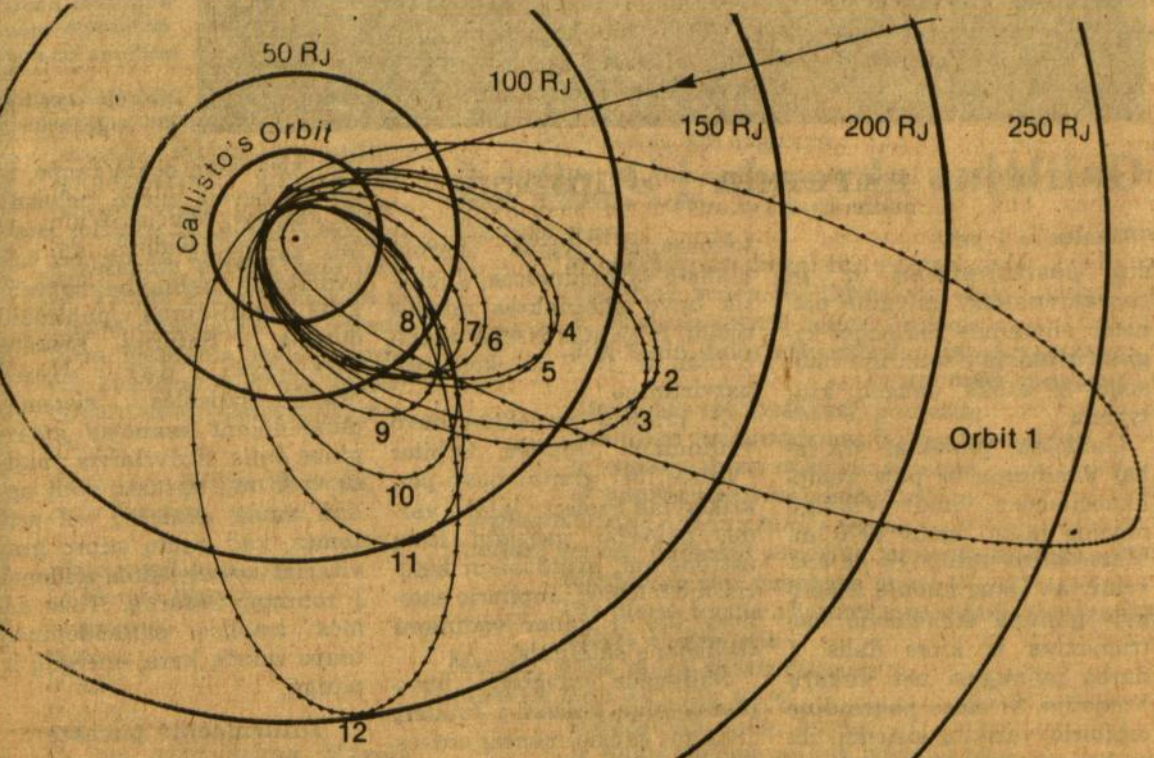
Su raidynų kompiuterį „slietuvinome“. Būtų nau-

dinga, kad dabar plačiai pasaulyje, visose kalbose paplitusiam „kompiuterio“ terminui rastume gražų lietuvišką pakaitalą, tuo atsikratydami bent vieno barbarizmo ar, švelniaiariant, tarptautinio žodžio.

Pagaliau mūsų tautinė savgarba gali plačiai šypsotis, matydama lietuviškus rašmenis naujausios, plačiai paplitusios technologijos priemonėse.

Britų rašytojas George Orwell pranašavo pasibaisėtina padėtį Okeanijos žmonėms 1984 metais. Teigsiu, kad su šitokia dovana 1984-tieji lietuviams prasidėjo visai šauniai ir skatinančiai!

Antanas Dundzila



Kompiuterio sudarytas Galilėjaus orbiterio takų aplink Jupiterį planas. Per 20 mėnesių erdvėlaivui teks atlikti 12 orbitų. Pirmoji orbita nuneš orbitierį nuo artimiausio taško (230,000 km nuo planetos) iki tolimiausio, toliau negu 250 Jupiterio

spindulių, t.y. apie 200 milijonų km. Jupiterio spindulys (R_J) lygus 71,398 km. Skersiniai brūkšneliai rodo kelių tarpą, kurį orbitieris nusks per dvi dienas.

Galilėjaus misijos tikslai suvedami į tris kategorijas: tirti (1) Jupiterio atmosferos struktūrą ir sudėtį, (2) Galilėjaus satelitų sudėtį ir jų fizinį stovį ir (3) Jupiterio magnetosferos struktūrą, sudėtį ir dinamiką. Trumpai tariant, mokslininkams rūpi Jupiterio atmosfera, magnetosfera ir Galilėjaus satelitai.

Jupiterio atmosferon besileidžiančios kapsulės uždavinys bus matuoti temperatūrą, spaudimą ir molekulinį svorį bei jų kitimą pagal aukštį nuo planetos paviršiaus, tirti cheminę atmosferos sudėtį, reliatyvų helijaus kiekį, šiluminę planetos ir saulės energiją, išaiškinti, kokie debesys, kuriose nei Pioneer, nei Voyager erdvėlaiviai iš viso negalėjo būti. Jisai matuos magnetinio lauko stiprumą ir jo kitimą, skaičiuos aukštos energijos elektronus, protonus ir jonus Jupiterio magnetosferoje ir atmosferoje, t.y. vidurinėje magnetosferoje.

Orbiterio dėmesys bus sutelktas į planetos magnetosfe-

ir Galilėjaus satelitus. Magnetosfera yra erdvė, kurią kontroliuoja planetos magnetinis laukas. Pas Jupiterį ši erdvė yra nepaprastai didelė. Jeigu mūsų akis pajęgtų ją įžiūrėti, tai Jupiteris būtų pats įdomiausias šviesulys padangėje. Pati planeta žibėtų, kaip ir dabar, tik ją suptų didžiulis šviesus skritulys, bent keletą kartų didesnis už mūsų mėnulio pilnatį. Tartin aureolė bizonantiškose ikonose.

Jupiterio magnetosfera labai sudėtinga ir dinamiška. Orbitieris, besisukiodamas aplink planetą įvairialypėse orbitose, turės progos aplankyti tokias magnetosferos sritis, kuriose nei Pioneer, nei Voyager erdvėlaiviai iš viso negalėjo būti. Jisai matuos magnetinio lauko stiprumą ir jo kitimą, skaičiuos aukštos energijos elektronus, protonus ir jonus Jupiterio magnetosferoje ir atmosferoje, t.y. vidurinėje magnetosferoje.

tį ir elektrinį krūvį.

Prie satelitų orbitieris priartės nuo 20 iki 100 kartų arčiau, negu Voyager erdvėlaiviai. Speciali foto kamera galės nufotografuoti detales iki 20 metrų skersmens. Be to orbitieris stebės satelitų paviršius infraraudonais spinduliais, studijuos jų cheminę sudėtį, sudarinės satelitų žemėlapius iki 1 km tikslumo, tirs jų atmosferinę struktūrą, temperatūrą, matuos jų radiusą ir nustatys Jupiterio ir jo satelitų masę. Ypatingai mokslininkus domina Io satelink planetą įvairialypėse orbitose, turės progos aplankyti tokias magnetosferos sritis, kuriose nei Pioneer, nei Voyager erdvėlaiviai iš viso negalėjo būti. Jisai matuos magnetinio lauko stiprumą ir jo kitimą, skaičiuos aukštos energijos elektronus, protonus ir jonus Jupiterio magnetosferoje ir atmosferoje, t.y. vidurinėje magnetosferoje.

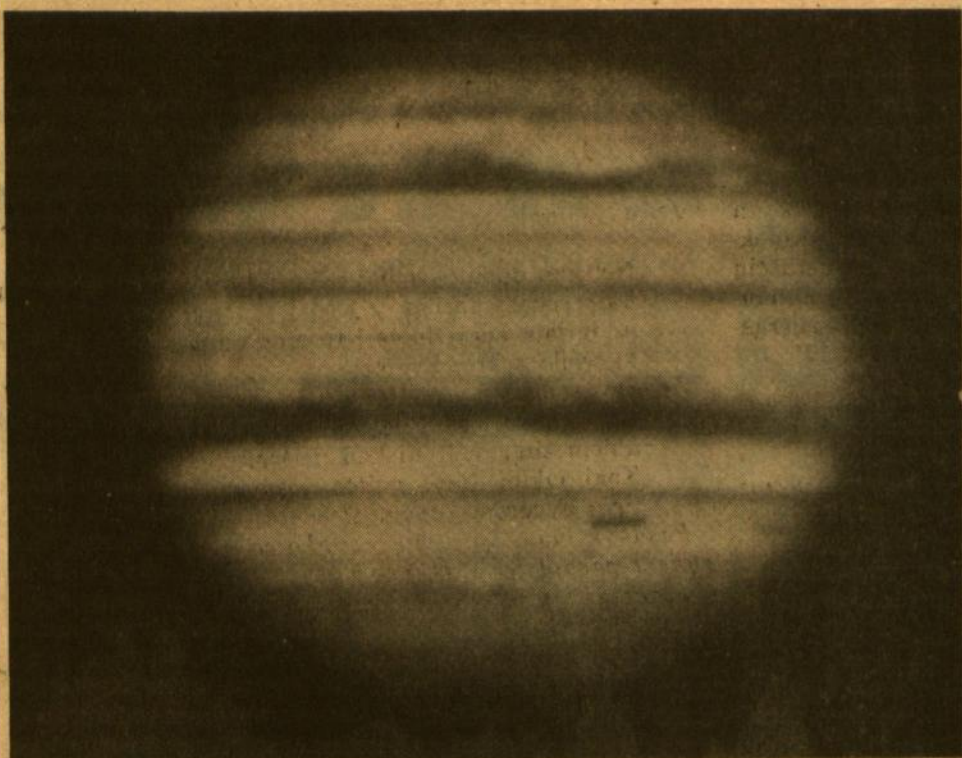
Orbitieris prisidės ir prie Jupiterio atmosferos tyrimų. Jis seks atmosferos cirkuliaciją visą 20 mėnesių, infraraudonais spinduliais tirs atmosferos sudėtį ir temperatūrą, nustatys atmosferinių dalelių (Nukelta į 2 psl.)



Didieji Jupiterio satelitai atrodo tik lašeliai dėmės. Dešiniau į perla panaši Europa. Nuotrauką milžiniškos planetos fone. Kairėje tamsusis Io, padarė Voyager 1, būdamas 20 milijonų km atstumu skrendęs viršum Jupiterio Didžiosios raudonosios nuo planetos.

Kompiuterių vartojimas yra paplitęs į visas gyvenimo sritis. Taip pat ir lietuvių gyvenime prasidėjo rimtas kompiuterių vartojimas. Jau turime eilę lietuviškų organizacijų įsigijusių kompiuterius, bei atskirų individų vartojančių asmeniškus kompiuterius. Pritaikant kompiuterius lietuviškai veiklai, pirmas nesklaidumas yra trūkumas lietuviško raidyno. Tuo klausimu susirinko interesusoti asmenys iš Lituanus, Lituanistikos Pedagoginio Instituto, Katalikų Bažnyčios Kronikos, Švietimo Tarybos, Muzikologijos Archyvo, ir Tėvų Jezuitų per Lietuvos Dienas Chicagoje 1983 m. Tuo laiku buvo aptarta kad yra vėta įsteigti lietuvišką raidyną pritaikytą kompiuteriams. Tą reikalą išspręsti susiorganizavo ad-hoc grupė į kurią įstojo Gintautas Burokas, Rimas Damijonaitis, Mindaugas Pleškys, Arvydas Tamulis, ir Jonas Žukauskas.

Ištrauka iš laiško, atspausdinto kompiuteriu su lietuvišku raidynu.



Jupiterio nuotrauka, daryta Voyager 1-mojo 1979 m. sausio mėn. 24 d., kada erdvėlaivis buvo 29 milijonų km atstu nuo planetos.

Kairėje: Jupiterio nuotrauka, daryta Mt. Palomaro 200 colių teleskopu.

Galilėjus skrenda į Jupiterį

(Atkelta iš 1 psl.)

Čių pasiskirstymą ir jų charakteristiką, palygins planetos šiluminės radiacijos lygį su gaunama soliarine radiacija ir atliks daugelį kitų tyrimų.

Galilėjaus projektas yra labai išradingas ir pats komplikuočiausias nuo Vikingo misijos laikų, kada 1976 m. Marse buvo nutupdyti du erdvėlaiviai. Daug įmonių Amerikoje gamina erdvėlaivio instrumentus ir kitas dalis. Į darbą įsijungusi net Vakarų Vokietija. Ji stato pagrindinę orbiterio variklių sistemą, du mokslinius instrumentus ir svarbius elementus kitiems instrumentams. Juos Vakarų Vokietija daro veltui pagal bendradarbiavimo sutartį tarp abiejų šalių.

Galilėjaus projekto pradžia siekia 70-ųjų dešimtmečio vidurį. Tada erdvės mokslininkai ir planuotojai ėmėsi svarstyti

tolimesnius žygius išorinių planetų tyrinėjimuose. Jupiteris buvo pasirinktas misijos tikslu. Projektas NASA suplanuotas ir 1977 m. kongreso patvirtintas.

Iš pradžių projektas buvo vadinamas Jupiter Orbiter Probe, bet greitai buvo perkrikštytas Project Galileo vardu, pagerbti garsiam italų astronomui, atradusiam keturis didžiuosius Jupiterio satelitus. Jie ir dabar vadinami Galilėjaus satelitais.

Galilėjaus erdvėlaivis buvo planuojama paleisti į Jupiterį 1982 m. sausio mėnesį erdvės lėktuvo (Space Shuttle) pagalba. Bet erdvės lėktuvas 1979-82 m. laikotarpiu pergyveno nemažą problemų, tad ir Galilėjaus misija užsivilkino.

O kas gi toliau? Argi po Galilėjaus misijos, vėl viskas nurims, kai dabartinė vyriausybė, milžiniško deficito ir gynybos prioriteto vargina-

ma, kiekvieną centą taupo, ir erdvei beveik nieko nelieta? Dar nežinia, ar valdžios įstai-

gos patvirtins ar ne, bet jau svarstoma galimybė nebrangios Galilėjaus pobūdžio misijos į Saturną. Reikėtų pastatyti dar vieną orbiterio-kapsulės sistemą, panaudojant esančias atsargines dalis. Erdvėlaivis pakiltų 1988 m., apskutų ratą aplink saulę, pralėktų vėl arti žemės, kad gautų stiprų gravitacinį stumtelėjimą kelionei į tolimąjį Saturną. Toks žemės traukos panaudojimas taupo raketų kurą, energiją ir pinigą.

Informacinė paraštė

Jupiteris — penktoji ir pati didžiausia saulės sistemos planeta. Diametras per pusiaują 142,796 kilometrai. Atstumas nuo saulės 778,3 milijonai km. Apskrieja aplink saulę, t.y. orbitos periodas 11,86 metų. Aplink savo ašį apsisuka per 9 val. 50 min. Masė beveik 318 kartų dides-

nė už žemės. Vidutinis tankumas truputį didesnis, negu vandens, t.y. 1,314 g/cm³.

Galilėjaus satelitai — keturi didžiausi Jupiterio mėnuliai, kuriuos italų astronomas Galileo Galilei atrado 1610 m. savo pasigamintu teleskopu. Tai buvo pirmas žvilgsnis į Jupiterį per teleskopą. Iš viso Jupiterio sistemoje dabar žinoma 16 satelitų.

Io — pirmasis Galilėjaus satelitas. Atstumas nuo Jupiterio 421,000 km. Diametras 3,630 km, t.y. truputį didesnis už mūsų mėnulį, kurio diametras 3476 km. Apskrieja aplink Jupiterį per 1 dieną 18 val. 27 min. 21,6 sek. Jame gausu vulkanų ir ugnikalnių.

Europa — antrasis Galilėjaus satelitas. Atstumas nuo Jupiterio 670,000 km. Diametras 3138 km. Apskrieja aplink planetą per 3 dienas 13 val. 13 min. 26 sek. Paviršius padengtas apie 100 km storio ledu.

Ganimedas — trečiasis Galilėjaus satelitas. Atstumas

Aloyzo Barono vardo novelės konkursas

Lietuvių Rašytojų draugija tęsia tradicinį Aloyzo Barono novelės konkursą ir skelbia 1984 metų premijai gauti taisykles:

1. Novelės temą autoriai pasirenka laisvai, tačiau pageidautina lietuviškas turinys ir personažai.

2. Novelės ilgis — ne daugiau 20 mašinėlės rašytų laiškų formos popieriaus puslapių. Terminas — 1984 m. gegužės 5 d. (Pašto antspaudu data).

3. Rankraščiai, rašyti mašinėlės su tarpais, pasirašomi slaptyvardžiu; atskirai pridedamas užlipintas vokelis, pažymėtas tuo pačiu slaptyvardžiu, o viduje — autorius pavardė, adresas ir telefonas. Nepremijuotų kūrinių slaptieji vokai nebus atidaromi ir, autoriams prašant, bus grąžinami kartu su novelėmis.

4. Trijų asmenų komisija, kurią sudaro dr. Mirga Pakalniškytė-Girniuvienė, Antanas Gustaitis ir Stasys Santvaras, sprendžia balsų dauguma. Jei nerastų premijai tinkamo kūrinio, premija atidedama kitiems metams. Rankraščius siųsti šiuo adresu: St. Santvaras, 862 E. Third Street, So. Boston, MA 02127.

5. Premija — \$500, mecenatas — dr. Zigmas Brinkis, gyvenęs Los Angeles mieste.

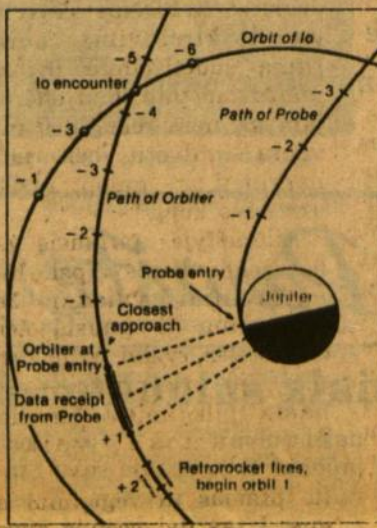
Rašytojų draugijos valdyba

nuo Jupiterio 1,070,000 km. Diametras 5,262 km — didesnis už Merkurijaus planetą, kurios diametras yra 4,878 km. Apskrieja aplink planetą per 7 dienas 3 val. 43 min. 33,35 sek. Paviršius irgi padengtas apie 75 km storio ledu.

Kalistas — ketvirtasis Galilėjaus satelitas. Atstumas nuo Jupiterio 1,880,000 km. Diametras 4,800 km, beveik lygus Merkurijui. Apskrieja aplink Jupiterį per 16 dienų 16 val. 32 min. 9,6 sek. Jo paviršiuje uolos ir ledas.

2. P. J. J.	0 0 0
3. V. V.	0 0 0
4. J. J.	0 0 0
5. M. M.	0 0 0
6. K. K.	0 0 0
7. L. L.	0 0 0
8. R. R.	0 0 0
9. S. S.	0 0 0
10. T. T.	0 0 0
11. U. U.	0 0 0
12. V. V.	0 0 0
13. W. W.	0 0 0
14. X. X.	0 0 0
15. Y. Y.	0 0 0
16. Z. Z.	0 0 0
17. A. A.	0 0 0
18. B. B.	0 0 0
19. C. C.	0 0 0
20. D. D.	0 0 0

Galileo Galilei stebėjimo užrašų ištrauka, kurioje matome Jupiterį ir aplink jį skraidančius didžiulius satelitus. Galilėjus negalėjo atsistebėti satelitų „nepastovumu“. Vieną vakarą jie vienaip susigrupuoja, kita, žiūrėk, visai kitaip.



Orbiterio ir kapsulės (Probe) prie Jupiterio artėjimo schema. Skersiniai brūkneliai žymi vienos valandos tarpus.

NAUJI LEIDINIAI

• Ateitis nr. 8 (1983 spalio).

Ateitininkų Federacijos leidžiamas katalikiškos-lietuviškos orientacijos mėnesinis žurnalas. Vyriausiasis redaktorius — kun. dr. Kęstutis Trimakas, 850 Des Plaines Ave., Apt. 409, Forest Park, IL 60130. Redaktinis kolektyvas: Saulius Kuprys, Rima Sidrienė, Aldona Zailskaitė, dr. Roma Kuprienė, Jonas Kuprys, Vida Kuprytė ir dr. Linas Sidrys. Administratorius Juozas Polikaitis, 7235 S. Sacramento Ave., Chicago, IL 60629. Prenumerata JAV ir Kanadoje — 12 dol., susipažinimui — 9 dol., kituose kraštuose — 9 dol., išskyrus Pietų Ameriką (7 dol.).

Ši Ateities numerį redagavo Rima Sidrienė. Viršelyje — įtaigūs Kristinos Pabedinskaitės plakato projektas, premijuotas Ateities konkurse, pagrįstas Lietuvoje kankinto kunigo nuotrauka. Spausdinami eilėraščiai iš Kazio Bradūno ciklo „Priešai prie LKB Kronikos“, ištraukos iš Vakarų pasiekusio Lietuvos katalikų jaunimo laikraščio Lietuvos ateitis šeštojo numerio, sesers Onos Mikailaitės straipsnis „Jaunimo veidas Kronikos puslapiuose“.

Toliau: Reginos Inglevičienės darbų reprodukcijos (iš apžvalginės parodos 1983 m. gegužės mėn. 7 — 8 d. New Yorke), kun. Stasio Ylos prisiminimas (Pranas Gaida), „Pirmieji Marijampolės gimnazijos ateitininkai“ (Vincas Zemaitis), „Sventumas, ateitininkai ir šv. Kazimieras“ (Cezaris Surdokas), 1982 metų lietuviškų vestuvių nuotraukos. Knygų skyriuje Gytis Liulevičius aptaria Anatolijaus Kairo Kelionę į Vilnių. Rita Burikaitė nuotaikingai aprašo rudens semesterą Oxforde. Jaunimo kūrybos puslapiuose rašo L. Vasiliauskaitė, B. Abramaitytė, M. Palubinskaitė.

Saulė Jautokaite

Aliaskos kelionė

Išgirdus žodį „Aliaska“, kyla įvairūs vaizdai, šaltis, ledai, auksas, meškos, eskimai, gyvenantys sniego nameliuose. Kažin kur šiaurėje guli neapgyvendinti žemės plotai, niekam nereikalingas žemės gabalas. Indėniskai juk Aliaska ir reiškia „didelė žemė“. Kai 1868 m. Amerika iš Rusijos nupirko Aliaską už 7,2 milijonus dolerių, politikieriai šį pirkinį pavadino pokštu (big joke). Šis niekam nereikalingas žemės gabalas, 1959 m. tapęs 49-tąja JAV valstybe, savo naujuosius šeiminkus apdovanojo tokiais žemės turtais: auksu, sidabru, švinu, variu, platina, cinku, akmens anglimi, alyva; brangiųjų kailių gyvuliais; ruoniais, meškėnais, bebais, lūšimis, ūdromis, kiaunėmis, sabelais, lapėmis, audinėmis; skaniomis žuvimis: lašišomis, uotais, upėtakis, krabais. Tikriausiai jos pardavėjai krito sau nagus, o pirkėjai — trynė rankomis.

Turistinės reklamos sako, kad plaukdamas laivu į Aliaską, pamatysi gražiausius pasaulio gamtos vaizdus. Į tokius griežtus pasakymus, nelabai rimtai žiūriu. Grožis yra reliatyvus dalykas. Pareina nuo to, kokią gamtą mėgsti, kas labiau patinka — palmė ar šermukšnė, saulė ar debesys, miškai ar dykumos. Aliaskos gamta yra tūkstančiai apaugusių salų, mylių mylios fiordų, įlankų, kanalų, ežerų ir kalnų su sniego viršūnėmis. Kalnų šlaitai ir kloniai apaugę spygliuočiais miškais. Nuo pajūrio kalnų nusileidžia ledynai. Nuo kalnų viršūnių, kaip siūlai, krenta nesuskaičiuojami kriokliai. Debesys taip žemai slankioja kalnų šlaituose, kad, rodos, įejęs į juos ir prapuls.

Artėjant prie kelionės tikslo, priplaukus Glacier Bay National Monument įlanką, į mūsų laivą atplaukia dvi jaunos girininkės. Jos per garsintuvus aiškina ledynų susiformavimą, jų amžių, ledų tirpimus, žemės lūžius. Ledynai, išsiplėtę tarp kalnų, daro savotiškai nuostabių įspūdį. Nuolatos lūžtantys ledų gabalai, triukšmingai krenta į vandenį, sukeldami bangas. Ant plaukiojančių ledų nutupia žuvedros, guli ruoniai. Stebint šį mėlynai baltą ledyną, vis persekioja nerami mintis,

kad tik šis miegantis milžinas nepajudėtų, kol mes neišplauksime iš jo įlankos. O po mūsų, kad ir tvanas.

Pirmajame aplankyame Ketchikan miestelyje, gidas mus supažindino su Aliaskos gyventojais. Dabar iš Aliaskos trijų šimtų tūkstančių gyventojų, aštuoniasdešimt nuosimčių yra baltųjų ir dvidešimt nuosimčių vietinių. Pirmieji gyventojai, mongolų giminės, atvyko iš Azijos ir apsigyveno šiauriniame pakraštyje ir Aleutų salose. Jie, keliaudami į pietus, sutiko indėnus-atabaskus, gyvenančius centrinėje Aliaskoje. Žinoma, jie vieni kitų nemėgo ir indėnai atvykėlius pavadino eskimais — „žalios mėsos valgytojais“. Jiems šis vardas prigijo ir dabar jie yra žinomi kaip eskimai, nors jie save vadina inuitais. Pietrytiniame pakraštyje, kur mes plaukėme, gyveno indėnų gentis — tlingitai. Čia galima pamatyti jų kultūrai taip būdingus totemų stulpus,

kurie yra surinkti ir išstatyti viename parke. Iki šiol nežinoma šių totemų stulpų tikroji paskirtis. Spėjama, kad jie buvo savotiškas šeimos herbas, stovintis šalia gyvenamojo namo. Juo aukštesnis stulpas, juo kilmingesnė ir turtingesnė šeima. Šie totemų stulpai nepasizymi patrauklia ir estetiška išvaizda. Žmonių, gyvulių ir paukščių pavidalais atvaizduojama protėvių giminė. Žmonių veidai groteskiški: dideli dantys, plačios akys, žiauros išraiškos, iš burnų lenda stilizuoti gyvūnai. Spalvos ryškios: geltona, mėlyna, žalia, ruda, juoda, balta.

Antrame aplankyame miestelyje, Aliaskos sostinėje Juneau (apie dvidešimt tūkstančių gyventojų), turėjome progos išbandyti savo laimę auksu kasyklose. Tik atvykus, į autobusą įlipa tipiškas filmuose matytas auksakasys. Jo barzda ir suplota skrybėlė darė jį tokiu originalu, rodos, jis būtų atlikęs iš „gold-rush“ laikų. Pirmą, jis visiems duoda pakyloti gabalą sunkaus auksu. Tuoj visus paima noras išbandyti savo laimę. Užsimokėjus šešis dolerius, apžiūrėjus muziejuje išlikusius auksakasių įrankius, perėjus per atvaizduotas kasyklas, prie upelio mus vėl pasitinka originalusis auksakasys. Dabar jis atneša



Ledynų įlanka, Aliaskoje, plaukia ekskursinis laivas.

po dubenėlį juodos žemės ir liepia pačiam išsiplauti savo laimikį upelyje arba vandens pripiltoje statinėse. Daug kantrybės reikia, kol pagaliau dubenėlio dugne sužiba brangusis metalas. Tas laimikis yra toks mažytis, kad reikia vanago akių jį įžiūrėti. Vienai moteriškai pasiskundus, auksakasys juokiasi sakydamas, ko jūs tikėtės rasti už šešis dolerius.

Paskutinis aplankytas miestelis Sitka yra pats istoriškiausias. Šiose apylinkėse atplaukė baltieji pirmą kartą susitikti su vietiniais gyventojais indėnais-tingitais. To susitikimo išdava buvo skerdynės tarp jų. Kailių pirklys Aleksandras Baranof, apsigyvenęs Sitkoje, įsteigė komercinį centrą, pavadintą Rusiškąja Amerika. Kadangi šis miestelis buvo pirmoji Aliaskos sostinė, čia įvyko oficialus pirmojo sutarties perėmimas. Vietoj nuleistos rusiškos vėliavos buvo pakabinta amerikietiška. Iš rusiškos kultūros yra išlikusi ortodoksų bažnyčia ir rusiškų tautinių šokių ansamblis, atliekantis turistams programas.

Sitkos Sheldon Jackson muziejuje yra sutelkta daugiausiai šiaurės indėnų palikimai. Čia galima pamatyti, kaip indėnai mokėjo susitvarkyti su gyvenimo sunkiomis ir nepalankiomis sąlygomis.

Amerikiečiai Aliaską vadina paskutiniu „frontier“ — dar pilnai neapgyvendintu ir necivilizuotu kraštu. Nepasakyčiau, kad jis kaip nors būtų atlikęs nuo kitų Amerikos valstybių. Aplankyti miesteliai Ketchikan, Juneau ir Sitka nieku nesiskiria nuo kitų Amerikos miestelių. Jie pasižymi paprasta pionieriška architektūra, grožinės tvarkos stoka, automobilių pertekliu su vietos pasistatymui trūkumu. Miestelių pakrantės užgrūtos laiveliais ir hidroplanais, kurie pakyla nuo vandens ir nusileidžia ant jo. O be to, ten, kur galima rasti pačią vėliausią amerikietiško gyvenimo (beveik ir viso pasaulio) įžymybę McDonald's, nebegalima vadinti necivilizuotu kraštu.

Labai smagu keliauti laivu (jeigu nesergi jūros liga). Laivas — judantis liuksusinis viešbutis, kuriame, patogiai įsitačius, belieka gėrėtis Aliaskos gražiųjų fiordų vaizdais. Laivui atplaukus į paskirtą uostą, lipame į krantą ir einame patirti miestietiško gyvenimo. Sugrįžus, kaip į namus, toliau patogiai keliaujame. Maistu nereikia rūpintis, nes jis jau mūsų



Totemo stulpas.

laukia nepaprastai gražiai paruoštas. Plaukiant įlankomis, visi keleiviai tvirtai vaikšto. Stebėtina, kad toks didžiulis olandų laivas Rotterdam, penktas savo didumu, Vancouverio uoste atrodė, lyg nieks jo nepajėgs išjudinti. Įplaukus į Ramųjį vandenyną, laivas nebe toks ramus. Didesnės bangos jį gerai pasupa su visais 962 turistais ir 600 įgulos nariais. Dabar ir anksčiau blaiviai vaikščioję keleiviai pavirsta „girtais“.

Sugrįžusi galiu pasigirti, kad buvau viena iš pusės milijono turistų, kurie kas metai aplanko Aliaską. Mačiau begaliniai plačią ir grandiozinę gamtą: kalnus, ledynus, sniegą, miškus, debesis, liūtų ir rūką. Girininkė mums padėjo, kad mes aplankėme Aliaskos gamtą ir nepažeidėme jos — nemindžiojome, neprišiukslinome, nejudino, kaip milijonai turistų kojų pradeda išjudinti Akropolį. Ją palikome tokią pat gražią, švarią ir gryną, kaip kad ją radome. Mes ją palietėme tikiai savo akimis. Matyti didingi Aliaskos gamtos vaizdai ilgai pasiliks atmintyje.

Lygtis, kuri yra gyvenimas: Juodvalkės poezija

MARIJA STANKUS-SAULAITE

Eglė Juodvalkė. *Pas ką žiedas žydi*. Eilėraščiai. Chicago: Ateities literatūros fondas, 1983. 96 psl. Viršelis Uosio Juodvalkio. Ateities literatūros serija nr. 26. Kaina — 6 dol. Gaunama pas leidėjų (Ateitis, 17689 Goldwin Drive, Southfield, MI 48075), pas platintojus ir „Drauge“.

Poezija, parašyta įprastomis temomis, skaitytoją ramina. Štai vėl vaikystės vaizdai — kaimas, upelis, senamiesčio gatvės; štai jaunatviška viltis, ilgesys, svajos. Tokioms temoms tinka tradicinė forma: sakiniai ir posmai sutampa, skryba sintaksinė, eilutės rimuoja, ritmas paprastas. Eilėraštis išsprendžia, nes praeitis išsprendusi. Skaitytojas iš naujo išgyvena nenusėjusius jausmus. Jis dalyvauja eilėraštyje jausdamas.

Yra, tačiau, kitokių eilėraščių — surištų su dabartimi. Jeigu jie atspindi gyvenimą, esantį mįsle, jie gan komplikuoti tema bei forma. Atsakymų jie nesūdo; siūlo gal tik būdą klausimams kelti. Kadangi čia poetas remiasi ne patia nustatyta forma, pvz., keturių eilučių posmas, kryžminis rimas, bet minties sąlyčių su išgyvenama tikrove, eilėraščių forma sudėtinga, pritaikyta temai. Skrybos ženklai bei rimai neišsprendžia minties, nenuramina jausmų, bet kviečia skaitytoją surasti minties vienetą, įvaizdžių lizdus, eilučių junginį ir, taip grumiantis su eilėraščiu, grumtis su savimi ir savo gyvenimu. Skaitytojui reikia ne vien jausti, bet galvoti.

Eglės Juodvalkės poezijos knyga *Pas ką žiedas žydi* (Chicago: Ateitis, 1983), giliai, vaizdžiai ir sąžiningai nagrinėja asmens dabartinę tikrovę. Ta tikrovė nėra išorinė, paviršutinė, ar paveldėta; ji yra tai, kas asmuo randa ir į ką reaguoja, būdamas tiktai toks, koks jis yra. Eglės Juodvalkės poezija susitinka su gyvenimu, ir todėl joje nėra sentimentalumo, nostalgijos; poetė, nukėlusi sluoksnį po sluoksnio neesminio žmogiško ir poetiško identiteto, lieka atvira esmei. Ta prasme, Juodvalkės poezija yra visai nesameniška: ja nekeliaujama po Eglės jausmus ir prisiminimus; ja kalba asmuo, liečiamas, kaip kiekvienas, abejonių, džiaugsmo, nesuprantamos ribos tarp mirties ir gyvenimo, savo paties prieštaravimų, pasaulio.

Visai atvirai pažūrėjus į gyvybę ir į save, nebelieka tos išorės, kuri ir slepia, ir saugo, ir todėl nebėra įprasto reagentimo bei sprendimų, kas gera, kas gėdinga ar smerktina. Eilėraštis „apnuoginta“ (psl. 9), parodo kalbėtoją, per didelį skausmą ir sukrėtimą pamačiusį save, atitrauktą nuo visko — net nuo manomai neatskiriama laiko:

apnuoginta
pamatai savo iškreiptas lūpas
ir tebevirpančius sparnus

ir amžinybę
byra plunksna
byra plunksnos
byra žemėn

savęs pažinimo akimirka
nėra nei pasibaigėjimo
nei gėdos
nei smerkimo
nei gailėsčio

taip atrodo nuogas paukštis

Nors beveik pusė Juodvalkės eilėraščių parašyti tradicine skryba, kita pusė arba visai be skrybos ženklų, arba tik su kai kuriais. Eilėraštis „apnuoginta“ yra be skirtukų — taip, kaip eilėraščių kalbėtoja yra be viso, kas dengia, slepia ir saugo. Visiškai

nuėmus neesminius ženklus, eilėraštis lieka su žodžiais, kurių dalis reikšmingai kartojasi, su tam tikra eilučių sudėtimi, išryškinančiu, kaip ir kartojimaisi, sąvoką. Netrukdomas skrybos, eilėraštis skaitomas greitai, kad sutaptų su „savęs pažinimo“ akimirka. Jo prasmei surasti, patirti „...savo iškreiptas lūpas/ir tebevirpančius sparnus“ skaitytojas turėtų atlikti eilėraščio nusakomą pratimą; sluoksnį po sluoksnio savo išorės nuimti, kol lieka tik esmė. Tą baigusį atvirumo momentą pajuntama tikra laisvė: „nei gėdos / nei smerkimo / nei gailėsčio“.

Tokia poetė ir toks skaitytojas kartu kuria Juodvalkės eilėraščius. Kadangi juose nėra nurodyta, ką ir kaip jausti, kaip apsispręsti; kadangi net nėra liepiama vienaip ar kitaip eilėraštyje skaityti, pats skaitytojas turi atlikti dalį eilėraščio darbo: mintyse suskirstyti žodžius skirtukais, pagal kirčiavimą surasti ritmą, sudėti eilutes ir surišti įvaizdžius taip, kad eilėraštis jam ką nors reikėtų, jį motyvuotų galvoti bei jausti, nagrinėti ir, galop, atsistoti ant savo kojų.

Eilėraštyje „pirmasis gegužės sekmadienis“ (psl. 11-12) vestuviniai vaizdai žada džiaugsmą ir gausią šeimą (skiautelės, ryžiai, rožių žiedlapiai); jų priešprieša — šokinamų „pilko miesto“ marionėčių pamoka vaikams (skiautelė žadėtiems?), šventei praėjus ar regėjimui dingus. Į tas dvi scenas žiūri ir jose dalyvauja pasakotoja:

iš mano atgniaužtų delnų
be garso byra
nublukusių jausmų konfeti
kaip vaikas mokausi ir aš
lygties kuri yra gyvenimas
kuri yra gyvenimas

Nepaneigus nei vieno reiškinio, pasakotoja priima gyvenimą su visomis nežinomybėmis, be kurių jis, kaip „lygtis“, neišsprendžiamas. Bet „lygtis“ yra taip pat derėjimasis bei varžybos, kur imanoma ar galima „praieities skutus / paversti vėl švente“.

Juodvalkės ypatūs įvaizdžiai surišti, kaip ir jos temos, su asmeniu, su žmogumi. Aplinkuma — miestas, namai, gamta, Graikija — yra žmogui fonas ir žmogaus išraiška. Žmogus suranda save ne vien nuo visko atsiskirdamas, kaip „nuogas paukštis“. Jis gali rasti save tam tikroje aplinkoje, su kitu žmogumi, kaip sakoma eilėraštyje „Aš išsiilgtu“ (psl. 6):

Aš išsiilgtu violetiniu
perkūnu griaudusios
simfonijos,
prisirpusiom mėlynėm
nudažytos popietės,
ir sielvartinga Jono rauda
praktavusios nakties,
audroj pragyduos raudono,
megzto gaidžio,
manęs visur ieškojusio
lietaus,
sausos palapinės, draugo
saugaus glėbio
ir to žinojimo,
to supratimo,
kad ši akimirka
— dabar —
laikas ne būtas ir ne būsimas
— dabar —
tai viskas, ko gyvenime
norėjau.

Ilgiuosi vėl delnuos laikyt

savę.

Delnuose save laikyti yra būti pilnai sąmoningai surištu su tuo, kas brangu ir vertinga, svajonėms įvykus. Šios svajonės gali išsipildyti, nes jos yra surištos ne su fantazijomis, nostalgija ar rojumi, bet su garsais, grožiu, skausmu,



Poetė Eglė Juodvalkė.

Nuotrauka Jono Kuprio

jaukumu, draugyste. Žinoma, intensyvūs dabarties momentai praeina, neužmirštami ir vis siekiami.

Kalbėtojos rankos ima ir paleidžia; delnai laukia ar laiko; pirštai atgniaužti ar sugniaužti. Rankos įvaizdis eilėraščiui centrinis, pvz.:

Ieškau užuovėjų:
ieškau šurkštaus
Ripintojėlio delno
(psl. 33)

Delnas neturi būti minkštas, švelnus, žadąs saldžius pergyvenimus. Jis yra toks, koks jis yra, ir jis apgaubtu, pasaugotu (ieškoma užuovėjos, ne namų) nemeluotai. Eilėraštyje „Vėduoklė“ (psl. 64-66) vėduoklės atskleidžiamas vaizdas tiek arti gyvenimo, kad „delne susilieja saldūs / ir sūrus lašai“. Tai, kas matyta, girdėta, paties ar per kitus patirta, renkama delne; visa palaikoma: laimė ir skausmas vienodi, lygiai priimami. Visa delnu parodoma, atiduodama. Eilėraštyje „jis užmiršta“ (psl. 52) vargšas žmogus, harmonika grodamas, „delnuos sugniaužia stingstančius garsus“, lyg apčiuopdamas patį gyvenimą, gaivina savimi, savo muzika, širdies plakimu, kuriuo pats vėl gyvuoja.

Rankos reiškia gyvybę, kokia ji tu metu bebūtų. Juodvalkės eilėraščiuose kūno įvaizdžiai nurodo ir buvimą kartu, dalinimąsi, bendravimą, ir izoliaciją, atsiskyrimą, vienišumą. Kas turėtų būti ar buvo gyva, šilta, jauku, pasidaro grubi ir šalta, kai nebėra to, kas du žmones jungtų, kaip atsitinka eilėraštyje „tavo kūno aksomas“:

tavo kūno aksomas ir šilkas
neglosto mano paširpusios
odos
nešildo virpančių sėnarių
nebežavi delnais uždengtų
akių

tavo plaštakos nuslysta
stingstančiais mano pečiais
ir akmenėjančiu liemeniu
alkanu paukščiu
jos lesa pašutiniuos trupinius
iš skylančios mano krūtinės
pro nirstančius tavo pirštus
smėliu byra mano kūnas
vandeniui teka
tavo blakstienom
karčia lūpų kreivę
bejėgių rankų riešais
ant sudužusios saulės šukių

Kad kažkas dingę, prarasta, sunaikinta ar atimta, aišku iš pirmųjų eilučių neigiamų veiksmazodžių. Tai, kas dingę, buvo „kaip saulė, o dabar asmuo sukrikęs, ir jo dalys krenta ant to, kas buvo, ant skeveldrų.“

Be abejo, šis ir kiti eilėraščiai, kurių tema yra žmonių buvimas kartu ar jų išsiskyrimas, ir yra apie tuos žmones kartu ir atskirai. Bet tuo pačiu, šie eilėraščiai, kurių įvaizdžiai yra fiziški, artimiausiai susiję su pačiu individui. Kūnas yra žmogaus sąlytis su kitu žmogumi ir su aplinka: ranka, delnu, pirštais jis liečia ir jaučia, perima. Vienišumas yra negalėjimas kito asmens ir pačios aplinkos jausi, pajusti, jiems atlipti, su jais bendrauti. Kūno įvaizdžiai tada fragmentiški, neįteigiami, nes individualūs.

Eilėraštis „tavo medis ir mano geležis“ (psl. 38) prasižada artimo ryšio įvaizdžiais, bet tuoj pereina į izoliaciją, reiškiamą kūno dalimis, išsiskiriant su mirtimi; baigiamą daiktinio slenkščio įvaizdžiu, atitolintu nuo paties kūno, ir dviem paprastais žodžiais, susumuojančiais eilėraščio temą:

tavo medis ir mano geležis
mano krūtis ir tavo lūpos
saulėje balsta
sutrupintų kaulų saują
lediniais pirštais laužiu
duoną
paskutinėms apeigoms
O tavo kraujas teka
gimtojo miesto asfaltu
ir juodmedžių įremtos
delno didumo nakties
pakraščiais
Stikso upės sietuvą

stovėdama ant trisdešimto
savo amžiaus slenkščio
aš vienišėju
Likusioji laiko tikrovėje yra labiau ir labiau viena, kai kitas pereina į pomirtį, yra nepasiekiamas. Surasti įvairias šių turtingų ir turiningų eilėraščių plotmes yra be galo įdomu ir naudinga. Tai padaręs, skaitytojas gali pasidžiaugti geru menu, išsiskiriančiu koncentravimu, galvojimu, vaizduotė ir jausmus. Bet taip pat svarbu skaitytojui, tai darant, įgusti suorganizuoti ir dešifruoti

savo paties gyvenimo ženklus bei įvaizdžius, taip pasidarant savo paties gyvenimo poetu.

Juodvalkės eilėraščiuose yra sąmojaus, ironijos, paradokso. Kai kur „rimtų“ eilėraščių įvaizdžiai juokingai panaudojami, pvz., II dalyje eilėraščio „Labirintas“ (psl. 17):

vakar
staiga apkabina mane
priglaudei odiniu paltu
apsiaustus pečius

ir ištarei:
seniai norėjau prisiliesti
aš sudrebėjau
— prisiliesti prie ko —
apsiausto
ar manęs?

Atrodytų, kad paskutiniai knygos eilėraščiai „Marelės pasaulis“ labiausiai ironiški ir lengviausiai suprantami. Skaitytojams įprasta skryba, atpažįstamas eilėraščių kontekstas, suprantama fabula. Tačiau ir šie eilėraščiai ne vienos dimensijos. Jie parodo, tiesa, paprastą moterį, turinčią kasdienybę kitaip suprantą, santvarkai pasikeitus, pvz., psl. 78:

Kartoja ir kartoja Marelei,
kaip čia gera, smagu ir
malonu,
tik gyvenk ir norėk!
O Marelė klusni —
ir gyvena,
ir nori,
ir nori,
ir nori...

Iš tos santvarkos Marelė šaiposi, vis dėlto suprastama daugiau, negu parodo. Poetė ironizuoja, skaitytojas ironiją supranta, o Marelė lyg suprantą, lyg nesuprantą, nes tai santvarkai nerodytinis tikros reakcijos:

Dūlina Marelė namop iš
turgaus,
spūdina betonotu vieškeliu,
nešasi braskių, pieno...
Praplyšta maišelis,
pabyra braskės,
pasipila pienas —
nei verkt, nei pykt...

Tik topteli Marelei mintis:
ką gi,
išėjus iš apyvarotos medui,
pažadėtoji žemė teka pienu
ir braškėm...

Nieko nėra amžino...
Ir kiūtina sau namolei.
(psl. 83)

Iš naivios, susimaišiusios arba tokia apsimetanti moters Marelė pasidaro išmintinga, drąsi ir užjaučianti tokioje padėtyje, kurioje lengva negalvoti, bijoti, užsikirsti. Ji tapusi heroje, išlydinti savo tautos stipriuosius ir jų laukianti, jiems padedanti. Ji, „šių laikų Ariadnė“ rūpinasi grįžimu Tesėjų, išlaisvinsiančių kitus (psl. 93). Tik ji „drįsta laiskus siųsti į lagerį, ir guodžia dėdę, nesuvokiantį dukters likimo, ir tik Marelė laukia jos, Nijolės, grįžtant“ (psl. 89).

Eilėraščiai apie paprastą Marelę totalitatinėje santvarkoje yra ir apie bet kokioje santvarkoje gyvenantį asmenį, turintį norintį ar pajėgiantį pergaltuoti politiką, užsiančią nepriimtinioms vertybėms, rizikuoti viską, nes kitko per maža, vertybėms išlaikyti:

Kaip užsiropštė Marelė
taip aukštai,
kaip užsikabarojo,
ji ir pati negalėtų pasakyti.
Nebemato ji cirko žiurouų
akių,
nėbegirdi plojimo ir juoko,
tik sukauptus jėgas
atsargiai
ant virvės
stato pavargusias kojas
mirties ar gyvybės šokiui.
(psl. 94)

Knygos abiejų dalių temos vieningos: pats asmuo, asmuo ir aplinka, aplinkos poveikis.

Adrienne Rich

ANYTA

Pasakyk man ką nors
sakai

Ne: kuo dabar užsiiminėjai, ar turi ypatingą draugą,
kaip sekasi darbas
ar įgijusi sugrįžimas į tuščius namus
ką veiki sekmadieniais

Pasakyk man ką nors...

Kokią paslaptį,
abiem žinomą ir niekad neišsakyti?
Kokį sakinį, kuris galėtų nušviesti
tavo gyvenimą, manąjį?

Pasakyk man, ką dukterys sako savo motinoms
visur pasaulyje, o aš, o tik aš
dar klausti turiu...

Pasakyk man ką nors.

Pastaruoju metu girdžiu: Pasakyk man ką nors tikro
martele, prieš mūsų išsiskyrimą,
pasakyk man ką nors tikro prieš mano mirtį

Ir buvo laikas, kai mėginau.

Tu ištekejai už mano sūnaus, ir todėl
kokia bebūtum keista, tu mano duklė

Pasakyk man...

Stengiuos tau pasakyti, anyta,
kad man rodo jog lūžtu į dvi dalis
ir pusė manęs ne nenori mylėti
šitą stalą galiu blizginti ligi atlaso spindesio,
nes man nesvarbu

Stengiuos tau pasakyti, pavydžiū
žmonėms psichiatrinėse ligoninėse laisvės
ir negaliu misti cukraus piliulėm
ir raminančiais vaistais, kaip tu

Perpjauta citrina nutrina žuvies kvapą
Pasijusi geriau, vaikams pradėjus mokyklą lankyti

Mėginčiau tau pasakyti, anyta,
bet mano pyktis įsižiebė nuo tavojo ir orkaitėje
valgis suliepsnoja

Martele, prieš mūsų išsiskyrimą
pasakyk man ką nors tikro

Išblizginau stalą, anyta,
ir nugarmdžiau peilius citrinos puse
kaip tu mane mokei daryti
norėčiau galėti tau pasakyti —

Pasakyk!

Jie mano, kad aš silpna ir slepia
reikalus nuo manęs. Su tuo sutikau prieš daugelį metų.
Martele, kokia bebūtum keista
pasakyk man ką nors tikro

pasakyk man ką nors

Tavo sūnus negyvas
dešimt metų, aš lesbietė,
mano vaikai yra savimi patičias.
Anyta, prieš išsiskirdamos,
gal pamėginsim vėl? Kokia bebūtum keista,
kokia keista tu bebūtum? Ką klausia motinos
savųjų dukterų visur pasaulyje?
Ar yra klausimas?

Paklausk manęs ką nors.

Vertė Eglė Juodvalkė

Adrienne Rich (g. 1929) iškilo kaip viena svarbiųjų 1960-tojo dešimtmečio jaunų Amerikos poetų, pasirodžius jos pirmajam eilėraščių rinkiniui *A Change of World* (Yale University Press, 1961). Nuo tada yra išleidusi daugiau kaip dešimt poezijos rinkinių, kurių dauguma pažymėti akademinių ir kultūrinių įstaigų JAV-ae premijom. Jos kūrybai būdinga vidinio perversmo siekimas: iš naujo gimimas ir nauja vizija, nauja jausma, naujos pojūčių permainingo pasaulio ir besikeičiančios savo paties asmenybės.

Marelė paprastesnė už pirmosios dalies eilėraščių veikėja, bet ir ji įdomi, susigaudanti, sąmoninga. Beviltskoje padėtyje Marelė išlaiko tai, kas jai brangu ir tikra. Ir ji laukia palengvėjimo, nors to laukti atrodo kvaila: „Pamišusi Marelė/juoko—išganymo—mirties/iš pasakų pasaulio laukia“ (psl. 92). Kitų eilėraščių pasakotoja irgi „sumišusi“, nes savyje nešioja vienišumą ir draugiškumą, pamišimą ir logiškumą, pasyvumą ir aktyvumą. Pirmosios dalies eilėraščių „Nykios akimirkos“ (psl. 53-58) IV dalis baigiasi šitaip:

duktė nesišypso
atkakliai atlenkdama senės
pirštus
o aš juokiuos ir juokiuos
ir juokiuos
saugi pamišime
šitam žaidime
nors mano saujos tuščios
aš viena žinau pas ką
žiedas žydi
jei jos mokėtų manęs
paklausti
mokečiam joms pasakyti

Kokios paslaptys, kokie atsakymai? Kur gyvybė, kur mirtis? Kas žinoma, ko nežinoma? Įvairūs klausimai išsispirstę, radus žiedą, baigus žaidimą, reikalaujantį iš visų

žaidėjų pastangų, bendradarbiavimo. Atsakymas surištas su žmogumi, sauja, delnu.

Juodvalkės antrosios poezijos knygos — pirmoji *Jei tu paliesi mane* (Chicago: PL I 1972) — eilėraščiai yra originalūs, gražūs ir prasmingi. Jų lietuvių kalba puiki: turtingas žodynas, lietuviški išsireiškimai, įvairi sintaksė, daugiareikšmės struktūros. Dėmesys kalbai ir formai aiškus ir iš pridėto pataisų lapelio, į kurį galima būtų įrašyti dar šias eilutes: psl. 6, eil. 2, išimti kablelį; psl. 22, eil. 2, skliaustas prieš „Kazkur“; eil. 9, išimti kablelį; psl. 74, pakelti posmus, nes 73 psl. eilėraštis tęsiasi; psl. 82, eil. 6, išimti kablelį; psl. 85, eil. 3, kablelis po „sakvojažą“; eil. 4, kablelis po „plunksnų“; eil. 5, kablelis po „Ikarams“; psl. 86, eil. 8, kablelis po „šer-dj“; psl. 90, eil. 14, kablelis po „kol“; psl. 91, eil. 5, nereikia kablelio; psl. 92, eil. 4, kablelis po „ar“; eil. 8, kablelis po „raganų“; psl. 94, eil. 6, „sukaupus jėgas“ išskirti kableliais.

Eglės Juodvalkės knyga *Pas ką žiedas žydi* rodo naują, savitą žvilgsnį į žmogų ir jo gyvenimo esmę. Tiek forma, tiek tema bei mintimis, tiek kalba, knyga svarbi lietuvių poezijos raidai.

„Pilnaties“ šviesoje

Bruno Markaičio naujų plokštelių ir kasetę pasitinkant

R. K. VIDŽIŪNIENĖ

Pasitinkame jėzuito kompozitoriaus Bruno Markaičio „Pilnaties“. Jeigu žmogui duota dovana išsireikšti žodžiu, spalvomis ar muzika, tai jis save apsaugo ir sau pats save išsiaiškina savo kūryboje. Ir kiekvienos kūrybos sėkla yra ne tik pačiame asmenyje, bet ir giliai praeityje, sapnuose, kuriuos jo senoliai sapnavo, dainavo, kurias jo protėviai savo varguose ir savo džiaugsmuose kūrė. Išreikšdamas save, kūrėjas turėjo sugrįžti į savo pradžią, į savo žemės kupstą, iš kurio dygo jo pasaulio daigai. Tik pajutęs savo žemės ritmą, kūrėjas bus autentiškas tiek savo žodyje, tiek muzikoje.

Šioje muzikinėje dovanoje, kurią mums kompozitorius Markaitis dabar pateikia, mes girdėsime tą savos žemės ritmą. Ir ne vien dėl to, kad muzika parašyta Bernardo Brazdžionio poetiniams žodžiams. Jei sugebėsime klausyti toje muzikoje girdėsime mūsų senas sūtarines, mūsų vargingos istorinės praeities skundus ir kartais lengvai ir žaismingai nuskambančią jauną liaudies dainos gaidą.

Pirmoji daina: *Iškėliau, šaukdamas, rankas į dangų juoda: — Kur tu, tėvyne, kur tu, Lietuva?*

— skausmingai veržiasi iš solistės krūtinės. Jai gi atsako amžių darbuose sukurtos sūtarinės:

— *Aš čia — gyva.*

Kadaise poetas Rannitas Lietuvą pavadino Šiaurės Ispanija. Iš tiesų — mes skiriamės nuo skandinavų šalto žvilgsnio į pasaulį, nuo rusiškos neurozės, nuo lenkų saldumo. Ir šios dainos besikartojantis refrenas, keisdamas ritmus, bet nekeisdamas savo užtikrinto pastovumo, teikia tarsi atramą gyvenimo praradimo šelvarse į dangų kylančiam šauksmui.

Antroji siuitos dalis vadinasi „Mozaika“. Kaip įdomu, kai pagal eilėraščių parašytojo dainoje nėra žodžių, — o muzika vis vien rankioja mozaikos spalvingus gabaliukus — tai dainuodama, tai užsisvajodama, tai žaismingai pabėrda gyvenimo dienų nuotrupas. Gi per viso gyvenimo vaivorykštę savo amžinumo šviečia žmogaus ištartoji prielauka, šviečia ir gieda, kaip sako poezija, „žvakių gintaro liepsna“, gimdydama dar vieną gyvenimo ir meilės dieną. Muzikoje pasigirsta tai liaudies šokių užuomina, tai vėl rimtis ir susimastymas, tai kova, tai siekimas dausų. Tokia mozaika juk ir yra gyvenimas.

Trečioji siuitos dalis — „Nemuno tėvynėje“. Čia — autorius Eldorado. Čia jis randa negrąžinamų dienų pasaulį, pilną šviesos, pasakos pliū, čia jis patiria Viešpaties dosnią ir rūpestingą ranką. Ir toje šventėje, pakilioje ir iškilmingoje, jis suranda kūrybos žodį, kaip atspindį savo paties Kūrėjo. Šviesu ir gera Nemuno tėvynėje — ten spindi šimtas saulių. Apie Nemuno šalį pasakoja beveik operiniu recitatyvu tenoras ir bosas. Pakili, šventiška melodija. Prisideda ansamblis vis ta pačia palaiminta gaida. Argi būtų galima kitaip dainuoti apie mūsų Nemuno pakrantes? Šia pakilia, šviesia gaida ir baigiasi pirmoji plokštelės pusė.

Antroji pusė prasideda jautriu eilėraščiu „Tu man buvai — Tu man esi“, šiuo atveju vėl yra kreipiamasi į paliktą tėvų šalį. *Tu man buvai, kaip žemė žolei, — sako dainos žodžiai. Tu man buvai, kaip rasa gėlei, ir kaip Dievo žodis baltam alyvų šlame sy...*

Nors žodžiai vis dar pakiliai romantiški, bet muzika jau darosi vis daugiau „markaitiška“ — atsiranda disonansai, viršų pradeda imti jam taip charakteringas sielvartas, šauksmas dangun, daugėja nerimasties pilni akordai. *Kada, kada ištart galėsiu: ne tu buvai, bet tu esi!* ir muzikoje jaučiama abejonė, ar tas sielvartingas šauksmas bus išklausytas. Ir ar iš viso šiam pasaulyje buvimo chaoso yra kokia nors išeitis.

Toliau girdimas „Valsas Miserere“. Kiek prieštaravimo jau



Komp. Bruno Markaitis NBC televizijoje.

Nuotrauka KNBC

pačiame kūrinio vardu! Valsas juk turi sūpti, liūliuoti, valsas nuteikia svajingai ir lengvai... Čiagi jis suka tik atsiminimus ir mirstančius rudens lapus.

Tai valsas, atliekamas tik piano, kur metams besisukant valsu į amžinybę, į širdį beldžias graudus Miserere. Ši žemė, deja, augina tiek rozes, tiek erkščius... O laike šio būties valso tu matai: Vaikšto Jėzus ir tavęs neranda. Lenki galvą — Miserere — ir nutrūksta valsas. Tas toks pabiras, toks maištingas, toks skausmingai vis klausiantis ir vis atsakymo nesulaukiantis, bet tarsi nesibaigiantis valsas. *Eina muzika, skausmi per širdį skaudžią — sako paskutiniai, valso be žodžių žodžiai...*

Pabaigai — „Lopšinė“. Vėl grįžta solistai ir visas ansamblis, o su jais ir prarastos tėvynės nuoskauda. Prie lopšio kūdikio, kuriam buvo atimta teisė į savo žemę, į savo genties palikimą, klausiami atsakymo neturintys klausimai: *Kely pavargusi dukrelė, ką sapnuoji, ką regi tu pro sapnus? Svajonėse plazda vienintelis išsigelbėjimas, tai viltis — kad tėvynės vėl mums niekas nepavydi, kad po tėviškės dangum lopšinė oš tau žalio kalno qžuolai.*

Savo žodį apie šią poetišką, sielvarto pilną ir savyje nesutelpiančią muziką norėčiau baigti kiek keistu palyginimu.

Vilniuje Justino Marcinkevičiaus buvo parašyta poema „Pažinimo medis“, kur viduram-

žinėje Vilniaus universiteto bažnyčioje apdainuojamas kitas 17-to amžiaus žinomas mokslininkas ir muzikas jėzuitas Žygimantas Liaukšminas, kurį visi vadino Tėvas Linksmas. Kažkaip susiriša man šis aprašymas su mūsų šiandieninio jėzuito kompozitoriaus muzika. Štai tas aprašymas:

Tas jėzuitas buvo dar pagonis: žolės laiškelį, saulės spindulį jisai dar matė ir girdėjo Dievą.

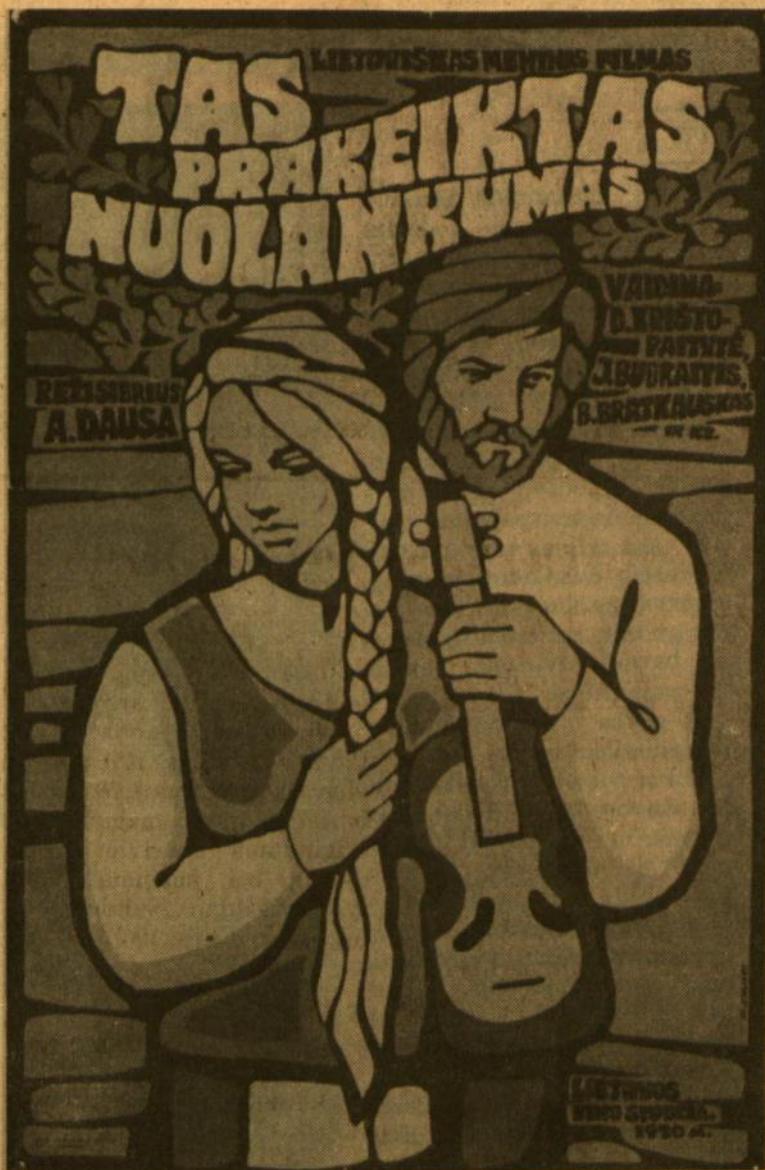
Arba kai vakarais tuščioj bažnyčioj prie žvakės jis užguldavo vargonus, iškildamas viršum garsų griūties, aukščiau pradžios ir pabaigos, — pasaulis dar nesukurtas būdavo — chaosas ir tik žmogaus dvasia jo begalybė, žmogaus kančia chaoso tamsoje apšviesdavo neaiškų Dievo veidą, — kas gi tai būdavo, jei ne gyvybė, jei ne siūbuojantis už lango medis,

jei ne tos rankos, iškandčios prasmės, atsakymo, harmonijos ir meilės? Tarytum dingdavo bažnyčios sienos, lyg stogas atsivėrdavo į dangų, išleisdamas žmogaus akis, jo sielą i tą žvaigždėtą pievą, virš kurios lyg lengvas rūkas kilo amžinybė.

Pranciškus, dumplininkas, kiurą naktį vargonų dupleks mynės, sakė matės, kaip tėvas Linksmas verkė, o virš jo tamsybės grūmės angelas ir velnias.

rines ir pramogines pastangas. Lietuvoje buvo sufelktas dabartinės Lietuvos plaktininkų darbai. Kiekvienas šių trijų parodos padalinių atstovauja skirtingiems aplinkos reikalavimams, plakato interpretacijai, paskirčiai ir apipavidalinimui.

Išėjimo laikotarpį reprezentuoją rinkinys įvairūs dalyviai ir kokybiniu laipsniškumu. Nebūtų nei tikslu, nei reikalinga šiuos darbus paruošusius mūsų dailininkus rikiuoti ir lygiuoti į profesionalų plaktininkų gretas. Mūsų vertinimas turėtų būti pagrįstas išėjimo lietuvių dailininko kūryba lietuviško plakato meno srityje. Nei dydžiu, nei spalvų naudojimu, nei tematika mūsų išėjimo net neturi rungtis su pasaulinio masto plakatais. Greičiau tekty į mūsų plakatus žvelgti kaip į nepamainomą laidą tarp mūsų kultūrinio gyvenimo ir plačiosios visuomenės. Tai reikalinga, garbinga ir prasminga paskirtis. Klausimas kyla, tik kiek tobulai (atsižvelgiant į laiko, lėšų aplinkybes) ta paskirtis atliekama? Tinkamas plakatas turi praeiviui suktis, sučiupti už skverno, o dėmesį pagave, jau ramiai, sklandžiu braižu painformuoti ir savo visuma jau nuneinančiam praeiviui pakutenti vaizduotę, išbudinti vieną, antrą mintį ir nežymiai pasisėlpti pasamoneje. Tokį įspūdį gali sukelti visų pirma tik ypatingai stiprios kompozicijos, apgalvoto spalvos išdėstymo ir taupiai, bet efektyviai įterpto teksto struktūros. Dydis savaime imponuoja, bet taip pat prirakina ir palyginus kuklesnio formato, bet taiklios minties ir sudėties kūrinių. Kaip tik vienas tokių yra Vinco Luko šiai parodai sukurtas plakatas. Iš daugumos išsiskiria kai kurių dailininkų ypatumai: Virkau stiprūs formos ir spalvos lopotiniai. Sutkuvienės banguojančios, išraiškos formos, Aleksos tvirta kompozicija, Luko versatilumas. Tai įspūdingas kūrybingumo vėrinys. Mažiausiai efektyvūs lieka, kad ir kruopščiai atlikti, bet voratinklio lengvumo raizginiai, kurie neprasiveržia iki žiūrovo (pvz. Kuolienės Čiurlionio minėjimo plakatas). Taip pat akį ir mintį sunkina iki kraštutinumo išdabinti, detalėmis perkrauti darbai (pvz. Vijeikio). Kontrastui tektų pažvelgti į Luko Kalantos minėjimo plakata. Tenka apgailestauti, kad ateinančiai, VII-tajai Šokių šventei atstovauja itin blankaus veido darbas, ypač kada šalia akį traukia Sutkuvienės, Virkau šokį lakiai interpretuojantys kūrinių. Taip pat nevienodai efektyvūs pačių dailininkų darbus panaudojant plakatai. Sakysim,



Dail. M. Znamerovskio plakatas lietuviškų plaktų parodoje Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre.

Nuotrauka Jono Tamulaičio

Kezio fotografijos drąsiai tiesia ranką į žiūrovą, o tačiau Mikšo grafika per daug subtili mažesniame plaktiniam formatui.

Istorinė plaktų dalis pavilioja žiūrovą ne savo „plaktiškom“ savybėmis, bet savo istoriniu archyvinu įdomumu. Tai kelionė per mūsų pirmųjų išėjimų pabėdavimus, kultūrinius renginius; tai nostalgija perpinta su šypsniu; tai ne vien reklaminiai plakatai, o beveik ir žiniaraščiai (1908 m.) su ano meto kalba, anų laikų terminologija ir kultūriniais bei pramoginiais pomėgiais. Šia sekcija iš tikrųjų tektų priskirti prie viešosios komunikacijos istorinių raštų, nors ji labai akivaizdžiai papildo ir šią parodą.

Dabartinės Lietuvos plaktistų pastangoms atstovauja didokas rinkinys, apimantis ir reklamę, ir komunikaciją (propagandinę) tematiką. Dėl žiūrovo dėmesio rungtis koncertų bei vaidinimų reklamos, pozityviai įtaigaujantys propagandiniai plakatai (prieš taršą, už gamtos apsaugą, už tautos meno turtų saugojimą ir pan.). Nepaneigiamas čia jau profesionalų ir iš to duoną pelnančių dailininkų platus braižas bei išradingas spalvų ir formų karpymas. Net ir, palyginti, bespalviai plakatai (prieš girtavimą) savo pilkumu išsiskiria žiūrovo neigiamą nusistatymą. Taip pat, verpstę dengiamų atspalvių lentiniam fone puikiai perduoda liaudies meno gerbtiną senumą ir kartu vis atsinaujinantį patvarumą. Atostoginių muguliavimų dvelkia knygas skaityti raginantys plakatas. Nestinga ir humoro ataudų. Beveik

kiekvienas darbas turi savo asmenybę ir drąsiai kalbą praeiviui ar žiūrovui. Bendras vaizdas: erdvūs užmojai, sklandus minties ir informacijos perteikimas. Nepamirština ir šių plaktų dekoratyvinė reikšmė. Ypač nupilkusioje kasdienybėje, plaktinis menas atidaro vieną, kitą dvasinį langą kietoje didmiesčio mūrų sienoje.

Parodos apipavidalinimas dailus, išdėstymas taip pat naudoja galerijos sienų erdvę. Dabartinės Lietuvos plakatai kiekvienas tvirtai laikosi savo vietos ir kaimynų nėra nustelbiamas. Istoriniame padalinyje, kiekvienas lapelis domina savaip, nes tai mūsų ne taip jau tolimos visuomeninės veiklos atkarpos veidrodys. Čia glaudus išdėstymas žiūrovui netrukdo, nes plakatai skaitomi beveik kaip knyga. Tačiau dabar čia atstovaujančiame skyriuje kai kur jaučiamas ankštumas. Mažesnis formatas (kas mūsų sąlygomis yra labai realu) ir artimas sąlytis su kaimynais neišryškina kai kurių iš esmės tvirtų darbų individualumo ir efektyvumo. Ar nebūtų vertėję dar praretinti? Geras sumanymas plakatus grupuoti tematiškai (Šokių šventės, Poezijos diena, ir t.t.).

Si plaktų paroda, tai kaip vidinė kelionė — žiūrovas dvasiniai keliauja nuo 1908 m. kuklios (bet savaimingos!) renginio reklamlės iki ateinančios Tautinių šokių šventės. Akis vertina meninį plaktų aspektą, o mintis tenkina mūsų kultūrinio renginio įvairumą ir sėkmingumą per pereitus keletą dešimtmečių. Didžiuojamės

Vakaras su poete Egle Juodvalke

Eglės Juodvalkės naujasis poezijos rinkinys *Pas ką žiedas žydi*, metų savarthe išleistas Ateities Literatūros fondo, bus sutiktas ateinančią penktadienį, vasario mėn. 17 d. 7:30 v.v. Jaunimo centro kavinėje. Su poetės kūryba susirinkusius supažindins prof. dr. Marija Stankus-Saulaitė, savo kalboje išryškindama šiuolaikinės poezijos ypatumus ir nurodydama gaires skaitytojams ją suprasti ir pergyventi.

Savo eilėraščių, įjungdama ir naujų, dar nespausdintų, paskaitys pati poetė Eglė Juodvalkė. Programoje taip pat dalyvaus iš pačių jaunųjų, lietuviškai poeziją rašančių išėjimo, tarpo Ginta Remeikytė ir Vainis Aleksa (jų eilėraščiai yra buvę apsaudinti ir premijuoti Ateities žurnalo) bei Ramutė Bartuškienė. Jie interpretuos pasirinktus atskirus Eglės Juodvalkės eilėraščius. Vakaronę laukiami visi čikagiečiai poezijos mėgėjai — tai bus proga artiau pažinti individualų Eglės Juodvalkės poetinį braižą, o taip pat drauge su visais programos dalyviais paspelioti apie tolimesnės poetinės kūrybos perspektyvas išėjimoje.

Čiurlionio galerijoje vasario mėnesį

Dailininkų Arvydo Algimino, Henriko Blyskio ir Jono Strungio darbai bus išstatyti Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, vasario mėnesio parodoje. Paroda bus atidaryta vasario 17 d. 7:30 v.v. Paroda tęsis nuo vasario 17 iki 26 dienų. Galerijos valandos penktadieniais 7-9 v.v., šeštadieniais ir sekmadieniais 11 v.v. — 7 v.v.

• *Moteris* nr. 6 (1983 lapkritis-gruodis). Žurnalas, leidžiamas Kanados Lietuvių katalikų moterų draugijos. Redaktorė — Nora Kulpačienė. Administratore — B. Pabedinskienė. Adresas: 1011 College St., Toronto, Ont. M6H 1A8, Canada. Metinė prenumerata — 10 dol.

• *Pasaulio lietuvis* nr. 1 (1984 sausis). Mėnesinis PLB žurnalas. Redaktorius — Bronius Nainys. Administracija — Baniūtė ir Romas Kronai. Adresas: 5620 S. Claremont Ave., Chicago, IL 60636. Prenumerata metams — 10 JAV dol., atskiuro numerio kaina — 1.50 dol.

ir daugumos mūsų menininkų pastangomis įvyki į praeivį suvesti į komunikacijos tašką. Tekty nepamiršti, kad plakatas taip pat papuošia mūsų viešąją aplinką ir vaizdiškai jam žina įvyki atečiai. Malonu, kad mūsų visuomenėje yra tiek plaktų rinkėjų ir vertintojų, kurių dėka darbi ir išradin-gia Čiurlionio galerijos valdyba suvuošė šią ekskursiją į plaktų kraštą. Atrodo, kad tai pirmoji šios rūšies paroda išėjimoje. Norėtusi tikėtis, kad šis įspūdingas apžvalginis rinkinys turės progos sudominti ir praturtinti ir kitų miestų lietuvių lankytojus.

Ramutė Bartuškienė



Lietuviškų plaktų parodos atidaryme 1984 m. sausio mėn. 13 d. Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje: istorikas Jonas Dainauskas ir Bronius Kviklys, kuriam paskirta 1983 m. JAV LB Kultūros tarybos kultūros darbuotojo premija.

Nuotrauka Jono Tamulaičio



Dalis istorinių plaktų skyriaus lietuviškų plaktų parodoje Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre. Nuotrauka Jono Tamulaičio